

แนะนำความคิดของ Guy Standing:
การฉ้อฉลของทุนนิยมผูกขาดและแรงงานที่มีความเสี่ยง

กฤษฎา วีระโกศลพงศ์ *

นักวิชาการอิสระ

วันที่รับบทความ 24 กันยายน พ.ศ.2562

วันที่แก้ไขบทความ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2562

วันที่ตอบรับบทความ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2562

บทคัดย่อ

บทความนี้ ทำความเข้าใจข้อเสนอของ Guy Standing ผ่านหนังสือ The Corruption of Capitalism: Why Rentiers Thrive and Work Does Not Pay และผลงานหลายชิ้น ประกอบด้วยแนวคิดต่าง ๆ อาทิ งานที่มีความเสี่ยง ตลาดแรงงานที่ยืดหยุ่น การคุ้มครองทางสังคม สวัสดิการทางาน และรายได้พื้นฐาน โดยเขาพิจารณาว่าผลกระทบของทุนนิยมผูกขาดเกิดขึ้นจากสาเหตุของระเบียบเศรษฐกิจโลก ในรูปแบบของฉันทามติวอชิงตันที่สนับสนุนอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่ ขณะที่นโยบายสังคมยังสนับสนุนการแปรรูปกิจการทำให้เกิดการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม ทั้งการว่างงานช่วงและการจ้างงานสาธารณะ แต่เขาไม่สนับสนุนการให้สวัสดิการแบบมีเงื่อนไข จึงเลือกให้แบบถ้วนหน้าในรูปแบบของรายได้พื้นฐาน เพราะเวลานี้ทุกคนเผชิญกับความเสี่ยง ไม่มั่นคง และคาดการณ์อะไรไม่ได้ โดยเฉพาะการแผ่ขยายแนวคิดของเศรษฐกิจแบ่งปันและการว่างตามความต้องการรายครึ่งในยุคอุตสาหกรรม 4.0 มีหน้าซ้ำยังมีกับดักหนี้สินทำให้ทุกคนไม่สามารถเก็บออมรายได้ในระยะยาว และมาตรการลดหย่อนทางภาษีคือกลไกที่เอื้อให้เกิดการผูกขาดโดยทุนขนาดใหญ่

คำสำคัญ: แรงงานเสี่ยง, ตลาดแรงงานที่ยืดหยุ่น, รายได้พื้นฐาน, อุดมการณ์เสรีนิยมใหม่, ทุนนิยมผูกขาด

The Thought of Guy Standing: the Corruption of Rentier Capitalism and Precarious Labour

Krisda Thirakosolpong *

Independent Scholar

Received 24 September 2019

Received in revised 29 November 2019

Accepted 29 November 2019

Abstract

This article aims to study the viewpoint of Guy Standing in his book *The Corruption of Capitalism: Why Rentiers Thrive and Work Does Not Pay* and other publications, including concepts of precarious work, labour market flexibility, social protection, workfare, and basic income. He considers the impact of rentier capitalism as the cause of global economic order in the form of the Washington Consensus and supports neoliberal doctrines. Meanwhile, social policy promoted privatization which led to unfair employment practices in both subcontracting and public work. He didn't support schemes of conditional welfare; However, he chose the arrangement of universal welfare. At the moment, everybody had been facing a risk, insecurity, and uncertainty, particularly extending concepts of sharing economy and on-demand work in the era of industry 4.0. Furthermore, nobody can save income in the long-term period, and the tax break is a fiscal mechanism in the monopoly power of large firms.

Keywords: Precariat, Labour Market Flexibility, Basic Income, Neoliberal Doctrine, Rentier Capitalism

*Corresponding author: kritsadathe@outlook.com

DOI: 10.14456/tujournal.2019.22

ภาพรวมประเด็นของการฉ้อฉลเชิงโครงสร้างของระบบทุนนิยมโลก

การนำเสนอบทความนี้ ถือเป็นการแนะนำความคิดของ Guy Standing (ค.ศ. 1948-ปัจจุบัน) อาศัยหนังสือ The Corruption of Capitalism: Why Rentiers Thrive and Work Does Not Pay เป็นจุดตั้งต้น รวมถึงผลงานชิ้นอื่นของเขามาสนับสนุนความคิด โดยเขาเป็นนักเศรษฐศาสตร์ และมีความเชี่ยวชาญทางด้านแรงงาน นโยบายสังคม และการพัฒนาระหว่างประเทศ ส่วนตัวเคยอ่านผลงานของเขาค้นที่เขียนวิทยานิพนธ์ในหลักสูตรพัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาชน มีบทความเรื่อง The ILO: An Agency for Globalization? ที่นำเสนออย่างเส้นตรงต่อ ILO คือ การวิจารณ์บทบาทของผู้อำนวยการใหญ่และนโยบายแรงงานโลกที่เสนอผ่านวาระงานที่มีคุณค่า (Decent Work Agenda) แท้จริงแล้วตั้งอยู่บนความสัมพันธ์แบบบนลงล่าง (Top-Down Approach) (Standing, 2008; Hauf, 2015; Selwyn, 2013; Vosko, 2002) ทั้งนี้ Standing มีบทบาทนอกจากทำงานเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยและเคยงานร่วมกับองค์การระหว่างประเทศในเครือข่ายประชาชาติแล้ว และยังได้ก่อตั้งเครือข่ายที่เรียกว่า Basic Income Earth Network (BIEN) ในปี ค.ศ. 2015 โดยมีสถานะเป็นองค์กรประชาสังคม และอาศัยความร่วมมือจากนักวิชาการหลายแขนงวิชา ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ ปรัชญา และสังคมศาสตร์มากกว่าห้าสิบประเทศ เพื่อร่วมขับเคลื่อนวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดรายได้พื้นฐาน (Basic Incomes)

บทความนี้เริ่มต้นตั้งแต่ความเลวร้ายของระบบทุนนิยมโลกได้ขับเคลื่อนอยู่ภายใต้รัฐเสรีนิยมใหม่ แบ่งออกเป็นสี่ประเด็นดังนี้ ประเด็นแรก คือ กลไกของรัฐเสรีนิยมใหม่พยายามลดทอนชีวิตของแรงงานหรือทำให้พลเมืองกลายเป็นแรงงานเสี่ยง ไม่มีความมั่นคง และตกอยู่ภายใต้ภัยอันตรายต่าง ๆ จนเป็นที่มาให้มีความจำเป็นต่อการจัดเตรียมระบบการคุ้มครองทางสังคม โดย Standing เลือกสนับสนุนรายได้พื้นฐานถ้วนหน้าให้แก่พลเมือง แต่ประเด็นนี้ก็มิข้อสังเกตว่าพลเมืองเฉพาะบุคคลที่ได้รับสถานะทางกฎหมายในรัฐนั้น แต่ไม่ครอบคลุมคนต่างสัญชาติ ประเด็นที่สอง คือ การจ่ายค่าเช่าเกิดขึ้นมาทุกยุคสมัย แต่เปลี่ยนแปลงตามอำนาจของแต่ละระบบภายในระบบทุนนิยมโลก โดยปรากฏให้เห็นช่องทางรายได้ใหม่ ไม่จำกัดเฉพาะค่าจ้าง แต่ปรากฏค่าเช่ารูปแบบอื่น เช่น อสังหาริมทรัพย์ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ สินทรัพย์แต่ละประเภทของ และเครดิตที่ใช้แทนเงินสด ประเด็นที่สาม คือ การพัฒนาระบบการผูกขาดโดยประเทศมหาอำนาจผ่านกลไกขององค์การระหว่างประเทศ จนเกิดการผูกขาดทรัพยากรสินทางปัญญา และจำกัดให้กลุ่มเป้าหมายเพื่อการเข้าถึงได้ยากขึ้น นอกจากนี้ช่วงชั้นอภิสิทธิ์ชนแทรกแซงกลไกทางการเมือง โดยอาศัยพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ บริษัทให้คำปรึกษาธุรกิจอย่างกรณีของบริษัทในกลุ่ม ‘Big Four’ องค์กรทางด้านสื่อและสถาบันต่าง ๆ ประเด็นที่สี่ คือ แรงงานอยู่ภายใต้การว่าจ้างเหมาช่วง (Subcontracting) สืบเนื่องต่อมาถึงการเปลี่ยนรูปแบบโดยตั้งอยู่บนแนวคิดของเศรษฐกิจแบ่งปัน (Sharing Economy) ส่งผลให้นายหน้าแรงงาน (Labour Brokers) ทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับจ้างและผู้ว่าจ้างพบ

กันบนความสัมพันธ์แบบหลายทาง (Multi-Sided Platforms) และเก็บค่าเช่ารูปแบบอื่นที่เป็นสินทรัพย์ โดยจัดอยู่นอกเหนือจากรายได้ที่เป็นค่าจ้าง ดังนั้นกลไกการทำงานของระบบทุนนิยมโลกไม่จำกัดเฉพาะรัฐหรือรัฐบาลของประเทศมหาอำนาจ แต่มีภาคธุรกิจที่เริ่มมีบทบาทมากขึ้น และสนับสนุนการครองอำนาจในระบบทุนเสรีนิยมใหม่ รวมทั้งสนับสนุนให้ช่วงชั้นอภิสิทธิ์ชนผูกขาด อยู่รอดพ้นความเสี่ยง และถ่วงดุลทางเศรษฐกิจโลก

รายได้พื้นฐานเพื่อช่วงชั้นแรงงานเสี่ยงในระบบทุนนิยมโลก

การทำความเข้าใจต่อช่วงชั้นแรงงานเสี่ยง (Precarious Labour) นั้น Standing (2017) นำเสนอรายได้พื้นฐาน เพื่อรับมือผลกระทบเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ แน่นอนว่า Standing ไม่ได้ปฏิเสธระบบทุนเสรีนิยมใหม่ที่ก่อรูปขึ้นมาตั้งแต่ทศวรรษ 1970 แต่กลับวิพากษ์ให้เห็นว่าระบบนี้ทำหน้าที่อย่างไรในโครงสร้างที่ไม่มีความเป็นธรรมและก่อให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบตามมา ไม่จำกัดเฉพาะที่ระดับปัจเจกบุคคล แต่ปัญหานี้กระทบภาพรวมในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ส่งผลให้รายได้พื้นฐานถูกใช้ในกรณีที่ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม แต่ไม่ได้หมายความว่ารายได้พื้นฐานทำให้พลเมืองทุกคนมีสถานะทางสังคมเท่าเทียมกัน เนื่องจากถ้าพิจารณาข้อเสนอของ Standing ที่กล่าวถึงบ่อยครั้ง คือ แรงงานเสี่ยงหรือชนชั้นทางสังคมเสี่ยงที่สุด โดยแปลมาจากภาษาอังกฤษในคำว่า ‘Precariat’¹ มีสถานะเทียบเท่ากับ ‘Proletariat’ เป็นชนชั้นแรงงานที่ถูกกดขี่จากระบบทุนนิยม (Standing, 2012; 2014) อย่างไรก็ตาม การก่อตัวของ Precariat ได้รับอิทธิพลจากโลกาภิวัตน์ นโยบายเสรีนิยมใหม่ การเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบัน และการปฏิวัติเทคโนโลยีใหม่ ส่งผลให้เกิดการจัดแบ่งช่วงชั้นทางสังคม (Social Stratification) จนกล่าวได้ว่าเป็นชนชั้นใหม่ทางสังคมในศตวรรษ 21

ขณะที่การพิจารณาคำว่า Precariat ควรพิจารณาเป็นสภาวะ (Condition) ที่กว้างและครอบคลุมถึงชนชั้น จึงเกิดการหลีกเลี่ยงมาใช้คำว่า การจัดแบ่งช่วงชั้นทางสังคม โดยแบ่งออกมาเป็นสี่ช่วงชั้น แต่มีสามช่วงชั้นที่ตกอยู่ภายใต้สภาวะเช่นนี้ ได้แก่ งานวิชาชีพ (Proficians) ผู้ทำงานรับเงินเดือน (Salaried) และผู้ใช้แรงงาน (Core Workers) มีสัดส่วนพลเมืองถึง 99.999% ขณะที่มิช่วงชั้นอภิสิทธิ์ชนที่รอดพ้นจากอันตรายของความเสี่ยงและความไม่มั่นคงจากระบบทุนเสรีนิยมใหม่มีเพียง 0.001% แต่การจัดแบ่งเช่นนี้ตาม Standing ยังคงค่อนข้างหลวม และเหมาะสมต่อการวิเคราะห์ประเด็นนี้ มากกว่าการต่อยอดทางการศึกษาเหมือนกับที่ Mike Savage (2015) นำเสนอให้เห็น Precariat โดยพิจารณาจากสถานะทางอาชีพ (Occupational Status) จึงไม่เน้นที่การวิพากษ์ เพื่อ

¹ คำว่า Precariat มีแปลภาษาไทยว่า ‘แรงงานเสี่ยง’ จึงขอเลือกใช้คำดังกล่าวนี้ตามในบทความของ ชัยธรรมย์ ธรรมบุษดี. (2556). การบริหารทรัพยากรบุคคลบนห่วงโซ่อุปทานโลก: การจัดการทรัพยากรบุคคล เพื่อเลี่ยงการขยายตัวของแรงงานเสี่ยง. *วารสาร HR Intelligence*, 8(2), 47-51.

สะท้อนให้เห็นถึงแรงงานหรือพลเมืองทุกคนตกอยู่ภายใต้ความเปราะบางเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภัยอันตรายจากความไม่มั่นคงทางรายได้และความยืดหยุ่นของตลาดแรงงาน ที่ก้าวข้ามจากระบบการว่าจ้างเหมาช่วงแบบดั้งเดิมสู่การว่าจ้างแรงงานโดยแพลตฟอร์ม ถือเป็นความต้องการของลูกจ้างที่เรียกใช้บริการเป็นรายครั้ง และเป็นพลวัตที่เกิดขึ้นจากอนาคตของงาน ตอกย้ำถึงความจำเป็นให้มีรายได้พื้นฐาน อันเป็นส่วนหนึ่งของระบบการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) (Standing, 2018)

ไม่ว่าจะทำงานในสาขาอาชีพใด ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารบริษัท ที่ปรึกษาธุรกิจ แพทย์ อาจารย์มหาวิทยาลัย พนักงานออฟฟิศ พนักงานโรงงาน หรืออื่น ๆ ล้วนแล้วเป็นการทำงานเสี่ยง (Precarious Work) แทบทั้งสิ้น โดยถ้าตามข้อเสนอของ Standing แล้ว ก็คือ Precariat ทั้งนี้ระบบการคุ้มครองทางสังคมตามที่เคยเสนอในปลายศตวรรษ 20 และต้นศตวรรษ 21 ก็ยังไม่ใช่วิธีการที่แก้ไขปัญหาลักษณะเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของระบบทุนเสรีนิยมใหม่และให้เกิดความยั่งยืนของการพัฒนา (Standing, 2007) หากกล่าวว่า Standing พิจารณาอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ทำให้รูปแบบของงานเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่นั้น ยังขาดข้อพิสูจน์ในเชิงรูปธรรม เนื่องจาก Precariat แบ่งกลุ่มคนออกอย่างผิวเผิน เช่น ช่วงชั้นอภิสีทธิ์ชน เป็น 0.001% ของประชากรโลก แต่อีกด้านถือเป็นการสะท้อนให้เห็นช่องว่างของระบบทุนเสรีนิยมใหม่ ที่ไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายภายใต้ปรากฏการณ์โลกร่วมสมัย (Standing, 2010)

หรือแม้แต่ระบอบประชาธิปไตยที่เติบโตขึ้นมาพร้อมกับระบบการเช่าของระบบทุนนิยม ทำให้เกิดการพึ่งพิงรายได้ที่ไม่เฉพาะแต่ค่าจ้าง แต่ครอบคลุมการมีรายได้หลายช่องทาง โดยเฉพาะการลงทุนที่สินทรัพย์หรือเครดิตเพื่อได้รับดอกเบี้ย โดยรากฐานปัญหาแท้จริงของอุดมการณ์เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ไม่ได้เสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยและทำให้เกิดตลาดเสรี แสดงให้เห็นกลุ่มเทคโนโลยี นักรบเมือง นักลงทุนทางการเงิน ล้วนกลายเป็นอภิสีทธิ์ชน ขณะเดียวกันสภาพแรงงานและพรรคแรงงานกลับเป็นตัวแสดงที่แทนภาพของชนชั้นดั้งเดิมของระบบทุนนิยม ซึ่งบริบทหลังทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา มีความยืดหยุ่นของตลาดแรงงานก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมและไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ ขณะที่มาตรการทางกฎหมายแรงงานก็ไม่รองรับต่อปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ (Standing, 1997) กล่าวได้ว่าโลกาภิวัตน์ทำให้ชนชั้นแรงงานอ่อนแอลง ขณะเดียวกันเป็นจุดเริ่มต้นของทุนนิยมผูกขาด (Rentier Capitalism) ส่งผลให้เกิดการครอบครองสินทรัพย์ส่วนร่วม หรืออาจรวมถึงสินค้าสาธารณะ ทั้งยังลดทอนความเป็นอุตสาหกรรมลง โดยผลที่ตามมาคือการจ้างงานเต็มเวลา รวมถึงการว่าจ้างเหมาช่วง โดยผ่านคนหนึ่งสู่อีกคนก็ลดลงเช่นกัน แต่เป็นการว่าจ้างระยะสั้นตามความต้องการ หรือเรียกสถานะเช่นนี้ว่าผู้รับจ้างอิสระ (Independent Contractors) ทั้งนี้ก่อนทศวรรษ 1990 เป็นยุคของสวัสดิการทำงาน (Workfare) กลายเป็นข้อเสนอการพัฒนาที่เฟื่องฟูอย่างมาก โดยมีรากฐานทางความคิดจากเสรีนิยมใหม่ อาศัยความคิดของ Thomas Malthus เพื่อจัดเตรียมสวัสดิการที่มีความเหมาะสม และลด

ค่าใช้จ่ายภาครัฐและต้นทุนแรงงานจึงจัดเตรียมรายได้ทางสังคม (Social Transfers) เป็นสวัสดิการแรงงานเพื่อให้แก่คนจนและผู้ว่างงาน (Standing, 1997)

ต่อมาทศวรรษ 2010 Standing เน้นที่รายได้พื้นฐาน (Basic Income) เพราะตระหนักดีว่าช่วงชั้นแรงงานเสี่ยงจะได้รับผลกระทบจากความไม่มั่นคงและไม่เท่าเทียมในระบบตลาดแรงงานและเศรษฐกิจที่ยืดหยุ่น จึงเสนอว่าสวัสดิการการทำงานเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่ผิดพลาด ทั้งที่ผู้รับสวัสดิการมีความจำเป็น เพราะชีวิตตกอยู่ภายใต้ความเสี่ยงและไม่มีความมั่นคง แต่กลับถูกกำหนดเงื่อนไขให้มีการคัดกรองและเป็นสวัสดิการที่มีเงื่อนไข (Conditional Welfare) ในการรับสิทธิประโยชน์ โดยให้แลกเปลี่ยนระหว่างเวลาการทำงานกับผลผลิตภาพ เพื่อให้เงินซึ่งไม่ใช่ค่าจ้างและรับรองการมีงานทำในระยะสั้น แสดงให้เห็นความคดเคี้ยวไปมาของการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรมและเปิดช่องว่างให้เกิดการจ้างงานชั่วคราว ฉะนั้นสวัสดิการการทำงานจึงเป็นกลไกสนับสนุนกับดักแห่งความเสี่ยง (Precarity Trap) เพื่อเชื่อมโยงกับนโยบายสังคมที่สนับสนุนการแปรรูปกิจการ (Privatization) ท้ายที่สุดเงินที่ได้รับมีปริมาณค่อนข้างต่ำกว่า ไม่สามารถทำให้ต้นทุนชีวิตดีขึ้นได้ และไม่มีความมั่นคงการทำงาน (Standing, 2011a; 2011b) ฉะนั้นการจ้างงานในรูปแบบนี้ ไม่ใช่ทางออกที่ดีของปัญหาความยืดหยุ่น ในปัจจุบันก็เห็นแล้วว่า การว่าจ้างรายครั้งโดยแพลตฟอร์ม ถอยห่างไกลไปกว่าการว่าจ้างเหมาช่วงในอุตสาหกรรม

ในท้ายนี้ Standing กลับไม่กล่าวถึงการสนับสนุนแนวทางของสวัสดิการการทำงาน เพื่อใช้รับมือกับสถานการณ์แรงงานร่วมสมัย เพื่อลดความยากจน การว่างงาน และเศรษฐกิจถดถอยแต่อย่างใด แต่กลับเลือกเสนอรายได้พื้นฐานหรือบางครั้ง Standing เรียกว่า ‘รายได้ทางสังคม’ (Social Income) โดยมีการขับเคลื่อน ทั้งทางวิชาการและข้อเสนอเชิงนโยบาย มีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดระบบการกระจายรายได้ใหม่ที่เป็นธรรม ภายใต้การลดความไม่เท่าเทียมและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นเค้าโครงข้อเสนอของการพัฒนาระหว่างประเทศมากกว่ากำหนดขึ้นมาเป็นนโยบายที่มีหลักปฏิบัติที่ชัดเจน ทั้งที่เงินส่วนนี้จัดสรรขึ้นเพื่อเป็นค่าจ้างที่ไม่ได้รับจากการทำงานหรือแลกเปลี่ยนระหว่างงานและเงินกับผู้ว่าจ้าง แต่เป็นการช่วยเหลือแบบให้เปล่าหรือมีเงื่อนไขขึ้นตามแต่ละกรณี โดยให้ถ้วนหน้าและคัดกรองกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับ รวมทั้งเงินนี้ครอบคลุมถึงสิทธิประโยชน์เป็นตัวเงินตามการประกันสังคมและบริการสาธารณะโดยจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานให้อื้ออานวยต่อการคมนาคม ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อพลเมืองทุกคน เพราะสร้างให้เกิดความมั่นคงทางรายได้ แต่มีข้อสังเกตตามมาต่อข้อเสนอของ Standing ไ้ยอมรับต่อสถานะเช่นนี้หรือไม่ เนื่องจากวิธีการของ Standing อาศัยการวิพากษ์และให้เกิดข้อสังเกตต่อโครงสร้างและกลไกต่าง ๆ ในระบบทุนนิยมโลก โดยเฉพาะบทบาทขององค์กรระหว่างประเทศที่เกื้อหนุนให้แก่วัฒนธัษณ์อิทธิพลที่จจะส่งเสริมและคุ้มครองให้แก่วัฒนธัษณ์แรงงานเสี่ยงทั้งหมด

การเปลี่ยนรูปครั้งใหญ่สู่การฉ้อฉลและผูกขาดของระบบทุนนิยมโลก

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเกิดการเปลี่ยนรูปครั้งใหญ่โดยอาศัยความคิดของ Karl Polanyi ถือเป็นการกำหนดกระบวนการทัศน์ของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะบทบาทขององค์การระหว่างประเทศที่ปรากฏขึ้นโดยสหประชาชาติ (United Nations) แต่กลับไม่ใช่ตัวแสดงหลักที่ Standing จะให้ความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ขณะเดียวกัน Standing เคยวิพากษ์ถึง ILO แต่ก็ไม่ใช่ตัวแสดงหลักเช่นกัน เพราะกล่าวถึงเพียงประปราย เฉพาะกรณีที่เป็นตัวแสดงสำคัญของการส่งเสริมโอกาสการมีส่วนร่วมแบบไตรภาคีและสนับสนุนหลักการประชาธิปไตย กลายเป็นที่มาให้ ILO ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในปี ค.ศ. 1969 ตรงกับการก่อตั้งครบรอบ 50 ปี แต่ก็มี Louis Emmerij เน้นย้ำว่า ILO เป็นตัวแสดงหลักและมีบทบาทชั้นนำของการพัฒนา ก่อนทศวรรษ 1970 พิจารณาจากการเสนอแผนงานการมีงานทำโลก (World Employment Programme) ส่งผลให้ธนาคารโลกนำมาประกอบการร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานในเวลาต่อมา (Emmerij, 1988)

ตามข้อเสนอของ Standing เน้นที่บทบาทของสถาบันระหว่างประเทศในกลุ่มเบรตตันวูดส์ (Bretton Woods) โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่สอง บทบาทของธนาคารโลกส่งเสริมการพัฒนาในประเทศภาคพื้นยุโรปตะวันตกเพื่อฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจ รวมทั้งในทศวรรษ 1970 มีความริเริ่มช่วยเหลือโดยโครงการทางวิชาการในประเทศกำลังพัฒนา ขณะเดียวกัน IMF ก็กลายเป็นตัวแสดงหลักของการสนับสนุนเงินทุนเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานทั้งประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา ถัดมาที่ทศวรรษ 1970 เกิดขึ้นจุดพลิกผันจากวิกฤติการณ์น้ำมัน และมีแผนงานปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (Structural Adjustment Programs) จนกลายเป็นเหตุที่มาของการสนับสนุนนโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่มาที่ประเทศต่าง ๆ ในภาคพื้นลาตินอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย ตามข้อเสนอของ IMF คือ การทำให้เกิดตลาดเสรี โดยสนับสนุนแนวทางห้าประเด็น ได้แก่ การแปรรูปกิจการสาธารณะ การผ่อนปรนมาตรการ การลดค่าใช้จ่ายภาครัฐ จำนวนบุคลากร และขนาดองค์กรภาครัฐ การลดค่าใช้จ่ายสวัสดิการลง การครองกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล

จากแนวทางทั้งห้าประเด็นข้างต้น มีข้อสังเกตต่อทุกประเด็น เพราะดูเหมือนเป็นความเปราะบางที่เกิดขึ้นเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เช่น (1) การแปรรูปกิจการสาธารณะ จากที่เป็นสินทรัพย์สาธารณะเพื่อจัดเตรียมและบริการให้แก่ประชาชน แต่กลับกลายเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ภาคธุรกิจแสวงหารายได้จากค่าเช่าที่เกิดขึ้นจากการสัมปทาน (2) การลดค่าใช้จ่ายสวัสดิการ แต่กลับเสนอแนวทางของตาข่ายความปลอดภัยทางสังคมภายใต้ระบบการคุ้มครองทางสังคม ขณะเดียวกันหนังสือเล่มนี้ Standing เน้นที่การครองกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล (Private Property Rights) เป็นประเด็นหลัก โดยสะท้อนให้เห็นภูมิหลังของการเปลี่ยนรูปครั้งใหญ่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นอกจากมีการ

ก่อตั้งธนาคารโลกและ IMF ยังมีตัวแสดงใหม่ที่เกิดขึ้นจากระดับประเทศสู่ระหว่างประเทศ เช่น นักการเมือง นักธุรกิจการเงิน และนายธนาคารที่ขยายอิทธิพลออกมาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ในทศวรรษ 1970 ส่งผลให้บุคคลเหล่านี้มีรวมตัวที่ศูนย์กลางสองแห่งที่ทำหน้าที่การบริหารเศรษฐกิจโลก (Global Economic Governance) คือ ‘Washington DC’ และ ‘Geneva’ Standing เน้นสำคัญมาที่องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) เนื่องจากเป็นตัวแสดงหลักของระบบทุนนิยมโลกและมีศูนย์กลางบริหารคือสหประชาชาติ โดยแตกต่างจากระยะแรกที่ก่อตั้งในทศวรรษ 1970-1980 ดังที่ไม่มีประสิทธิภาพของการดำเนินการกิจ แต่สาเหตุที่แท้จริงคือ การกำหนดนโยบายและมาตรการให้ปฏิบัติตามต้องอาศัยฉันทามติของรัฐสมาชิก ขณะเดียวกันยังมีอีกหนึ่งองค์การคือ องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) โดยเปลี่ยนรูปจากความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) ในปี ค.ศ. 1995 ถือว่าทั้งสององค์การนี้ก็มาสนับสนุนกลไกของระบบทุนนิยมโลกพร้อมกับธนาคารโลกและ IMF แต่ยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับโลกไม่มีเพียงแต่ด้านเศรษฐกิจเท่านั้น เพราะเวลานี้ มีองค์การระหว่างประเทศด้านมนุษยธรรมทั้งสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (Office of the United Nations High Commissioner for Refugees: UNHCR) และ องค์การระหว่างประเทศเพื่อการย้ายถิ่น (International Organization for Migration: IOM) โดยมีภารกิจสำคัญคือ การเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการย้ายถิ่นและตั้งอยู่บนหลักการมนุษยธรรม อย่างไรก็ตามถือเป็นการร่วมสนับสนุนศูนย์กลางสองแห่งนี้ด้วย

Standing จึงวิพากษ์ WIPO ว่าเป็นตัวแสดงที่สนับสนุนให้ภาคธุรกิจผูกขาดทรัพย์สินทางปัญญา เช่น การจดเครื่องหมายการค้า การจดลิขสิทธิ์ เป็นต้น ส่งผลให้สิทธิการเข้าถึงสินค้าสาธารณะหรือสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่มีราคามาแต่เดิม กลับถูกจำกัดให้คนจนไม่สามารถเข้าถึงได้ โดยเฉพาะสินค้าทางเทคโนโลยี นวัตกรรม และสุขภาพ นอกจากนี้ไม่มีกล่าวถึงสิทธิแรงงานและปัญหาการจ้างงานที่เกิดขึ้นมาตลอดตั้งแต่ทศวรรษ 1980 หลังจากที่ปรากฏให้เห็นการลงทุนระหว่างประเทศจากประเทศพัฒนาแล้วมาสู่ประเทศกำลังพัฒนา ครั้งนี้ถือเป็นระลอกที่สองของระบบทุนเสรีนิยมใหม่ โดยเฉพาะการผลิตเทคโนโลยีการสื่อสารสมาร์ทโฟน เพื่อสนองตอบอุปสงค์ของผู้บริโภคทั่วโลก ส่งผลให้บริษัท Apple มีศูนย์กลางที่สหรัฐอเมริกาเคลื่อนย้ายมาลงทุนที่จีน

ด้วยเหตุที่จีนถือเป็นแหล่งวัตถุดิบชั้นดีของการจ้างแรงงาน แต่แรงงานตกอยู่ภายใต้สภาวะของงานที่ไร้คุณค่า เนื่องจากบริษัทต้องการผลิตภาพสูง ให้ปฏิบัติการผลิตได้ตลอด 24 ชั่วโมง ใช้แรงงานราคาถูกเพราะต้องการลดต้นทุนแรงงาน โดยอาศัยการว่าจ้างเหมาช่วงจากบริษัทสู่อีกบริษัท เช่นในกรณีบริษัทผลิตเทคโนโลยีขนาดใหญ่ของ Foxconn ทั้งนี้กระบวนการที่เกิดขึ้น จึงเป็นวิธีการเข้าเพื่อลงทุนโดยประเทศที่ร่ำรวย และซื้อสินทรัพย์ต่าง ๆ ในประเทศที่มีสถานะด้อยกว่า แต่ไม่จำเป็นว่าต้องเป็นความสัมพันธ์แบบโลกเหนือ-ใต้เหมือนแต่เดิม หรือกล่าวได้ว่ารัฐเป็นตัวแสดงที่สนับสนุนให้เกิด

การผูกขาดและยินยอมให้เกิดการขูดรีดภายในประเทศ เพียงเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนส่วนน้อยหรือที่ Standing เรียกช่วงชั้นนี้ว่าอภิสิทธิ์ชนเพียง 0.001%

ผลที่ตามมาทำให้จีนกลายเป็นประเทศที่สำคัญต่อการครอบงำระบบการผลิตอุตสาหกรรมโลก แม้แต่ประเทศเศรษฐกิจใหม่ในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างสิงคโปร์และมาเลเซียก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ รวมถึงประเทศกำลังพัฒนาอื่นเป็นส่วนหนึ่งของการตอบสนองความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และที่สำคัญกว่านี้การลงทุนและบริการทางการเงินเชื่อมโยงถึงกันหมด เมื่อครั้งที่ประสบวิกฤตการเงินปี ค.ศ. 2007 ก็บ่งชี้ว่ากระทบมาถึงแรงงานและทุกครัวเรือนที่อยู่ภายใต้ระบบทุนเสรีนิยมใหม่ รวมทั้งก่อนทศวรรษนี้ ก็มีผูกขาดในรูปแบบอื่น ๆ เช่น รายการอาหาร ภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์ และเวชภัณฑ์ ยิ่งกว่านี้แวดวงวิชาการถูกผูกขาดทรัพยากรโดย Elsevier, Springer, Taylor & Francis และ Wiley โดยมหาวิทยาลัยจำนวนมากเสียค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้กับบริษัทเหล่านี้ ทั้งที่ผูกขาดทรัพย์สินทางปัญญาจน Standing เปรียบเทียบให้เห็นสัดส่วนกำไร (Profit Margins) ของบริษัทผู้ผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ทางวิชาการเหล่านี้มีถึง 35% และมากกว่า Facebook ที่มี 27% ดังนั้น Standing จึงมองว่าโลกเหล่านี้เป็นการผูกขาดอำนาจให้แก่ช่วงชั้นอภิสิทธิ์ โดยเป็นคนส่วนน้อยที่อยู่เหนือหรือรอดพ้นจากความเสี่ยงในระบบทุนเสรีนิยมใหม่ ที่สำคัญในปีนี้นี้ Standing ยังเขียนหนังสือและเผยแพร่เกี่ยวกับ ‘Commons’ ทำให้พวกกลับมาคิดว่าความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมต่อชีวิตของพลเมืองโลก 99.999% นั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการผูกขาดเชิงโครงสร้าง ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ที่อยู่อาศัย สังคม และเศรษฐกิจ โดยดำเนินมาอย่างต่อเนื่องในประวัติศาสตร์ ส่งผลให้การลดความยากจนและสร้างงานที่มีคุณค่าก็ไม่ใช้การแก้ไขปัญหาที่รากฐานหรือสาเหตุหลักแต่อย่างใด (Standing, 2019a)

โดยผู้เขียนเรียกแทนให้ภาพอย่างง่ายคือ ‘มนุษย์ทุกคนไม่เท่าเทียมเพราะเกิดมาไม่มีมรดก อันเป็นต้นทุนชีวิตของการเข้าถึงโอกาส ยิ่งเป็นช่วงชั้นผู้ทำงานรับเงินเดือนและงานวิชาชีพที่เกิดขึ้นมาจากสังคมเมือง ยิ่งไม่มีมรดกที่ดินให้สะสมความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจได้และแสวงหารายได้ทางอื่นนอกเหนือจากค่าจ้างหรือเงินที่แลกมาจากการใช้แรงงาน ขณะเดียวกันมนุษย์เหล่านี้ก็อาจเกิดขึ้นมาพร้อมกับหนี้สินครัวเรือนและยากนักที่จะยกมาตรฐานการดำรงชีวิตให้สูงขึ้นได้ มีหน้าข้าราชการคุ้มครองทางสังคมก็ออกแบบไว้เฉพาะการสงเคราะห์รายกรณีหรือไม่ก็เป็นตาข่ายความปลอดภัยที่ใช้ระบบการคัดกรองกลุ่มคน ทั้งที่บัดนี้กระแสการพัฒนาระหว่างประเทศพยายามสนับสนุนให้แต่ละประเทศใช้ระบบการให้แบบถ้วนหน้ามากขึ้น พร้อมใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการบริหารสังคมเพื่อทำให้เกิดความเป็นทางการ (Formalization)’

พันธนาการของมาตรการทางภาษีและกับดักหนี้สิน

การดำรงชีวิตภายใต้ระบบทุนนิยมโลก จึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการจ่ายค่าเช่า จากค่าจ้างการทำงานให้แก่ช่วงชั้นอภิสิทธิ์ รวมถึงช่วงชั้นอื่นที่แม้จะมีความเสี่ยงและไม่มั่นคง แต่จัดอยู่ชั้นชั้นที่มีรายได้สูงกว่า เพราะเมื่อใดที่กล่าวถึงภาษีในรูปแบบต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองมีความเหลื่อมล้ำและเอื้อประโยชน์ให้แก่เหล่าอภิสิทธิ์ชนมากกว่าคุ้มครองและส่งเสริมให้ช่วงชั้นผู้ใช้แรงงานมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี เช่นที่ Standing ยกตัวอย่างถึงการลดหย่อนภาษี (Tax Breaks) เป็นสิทธิประโยชน์ให้ทั้งปัจเจกบุคคลและบริษัทต่าง ๆ แบ่งประเภทค่าใช้จ่ายที่ลดหย่อน ดังนี้ การลงทุน การชำระหนี้ การจ่ายเงินบำนาญ และการประกันสุขภาพ ในกรณีของปัจเจกบุคคลบ่อยครั้งทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่มีรายได้สูง เพราะมีการซื้อประกันสุขภาพ สมทบเงินสู่กองทุนการประกันสังคม การดูแลเด็ก จากข้างต้นคือ มาตรการลดหย่อนแทบทั้งสิ้น ซึ่งไม่ได้เอื้อประโยชน์ให้แก่คนจน ขณะที่กรณีของบริษัทก็ทำให้ลดค่าใช้จ่ายทางตรงได้มากขึ้น ถ้าวามตรการทางภาษีเป็นปัจจัยจูงใจต่อการเคลื่อนย้ายไปลงทุนในประเทศนั้น ๆ ทั้งที่ภาครัฐควรพิจารณาอีกด้านว่า เงินที่เก็บจากภาษีเหล่านี้ถูกใช้เป็นค่าใช้จ่ายทางสังคมและสิทธิประโยชน์ของสวัสดิการ

การกำหนดให้มีมาตรการลดหย่อนทำให้ภาครัฐสูญเสียรายได้จำนวนมาก ขณะเดียวกันยังเป็นต้นทุนค่าเสียโอกาสอื่น ๆ ที่ภาครัฐอาจได้รับเงินส่วนนี้เพื่อปฏิบัติการบางอย่างที่จำเป็นเช่นกัน เหมือนกับการส่งเสริมบริษัทให้ประกอบธุรกิจพลังงานแสงอาทิตย์ ต่อการลดต้นทุนพลังงานสำหรับครอบครัวที่มีรายได้ต่ำและขยายเป็นการใช้พลังงานทดแทนในชุมชน แต่ปรากฏว่าพลังงานเหล่านี้ที่เป็นสินค้าสาธารณะกลับถูกทำให้มีราคาและภาครัฐก็สนับสนุนมาตรการทางภาษีลดหย่อนให้แก่ผู้ลงทุน แทนที่คุ้มครองการเข้าถึงของประชาชน ดังนั้นมาตรการทางการให้เครดิตภาษี (Tax Credits) ที่เป็นสิทธิประโยชน์ต่อแรงงาน จะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีรายได้สูง แต่กลไกของระบบทุนนิยมดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดความอ่อนแอต่อสหภาพแรงงาน โดยเฉพาะการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและเจรจาต่อรอง ที่สำคัญกว่านี้ยังทำให้แรงงานและสมาชิกในครอบครัวต้องทำงานหนักมากขึ้น เพราะมาตรการทางภาษีทำให้เผชิญกับสถานะของ Precariat และเป็นกับดักความยากจนให้กว้างมากขึ้น ทั้งที่จริงแล้ว มาตรการที่ยั่งยืนและรองรับต่อความไม่มั่นคงทางรายได้ ไม่ควรใช้เฉพาะการอุดหนุนเงินโดยพิจารณาจากรายได้ และมาตรวัดทางภาษี แต่ต้องส่งเสริมค่าจ้างที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต (Living Wage) และสนับสนุนการให้เครดิตแบบถ้วนหน้า (Universal Credit) เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติและจำกัดผลประโยชน์ให้แก่ช่วงชั้นหนึ่งใดเป็นพิเศษ จึงเป็นที่มาให้ Standing สนับสนุนการให้รายได้พื้นฐานแบบไม่มีเงื่อนไข (Unconditional Basic Incomes) แทนที่จะจำกัดไว้เฉพาะกลุ่มหนึ่งใดหรือสร้างเงื่อนไขโดยใช้ระบบการคัดกรอง ทั้งที่จริงแล้วการคัดกรองก็มีปัญหา โดยเฉพาะประสิทธิภาพการบริหารและส่งมอบบริการสาธารณะ (Standing, 2019b)

ดังเช่นที่ Standing สนับสนุนให้มีรายได้พื้นฐานถ้วนหน้า (Universal Basic Income) เพราะจะสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างให้แก่ช่วงชั้นที่ตกอยู่ภายใต้ระบบทุนเสรีนิยมใหม่ที่มีความเสี่ยง ไม่มั่นคง และเผชิญกับภัยอันตราย และสิทธิประโยชน์นี้ยังทำให้แรงงานสนับสนุนสหภาพแรงงานมากขึ้น จึงไม่แปลกประหลาดที่นายจ้างเลือกจ่ายค่าจ้างต่ำให้แก่ช่วงชั้นผู้ใช้แรงงานเพื่อลดเวลาของการมีส่วนร่วมกับสหภาพแรงงานลง และหันมาทำงานให้หนักขึ้น โดยเฉพาะการทำงานล่วงเวลา ด้วยเหตุนี้มาตรการทางภาษีที่จัดเตรียมขึ้นมาแล้วก็อ่อนไหวให้แก่ระบบทุนเสรีนิยมใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายภาครัฐลง โดยตระหนักว่าการจัดเตรียมบริการสาธารณะต่าง ๆ เพื่อรองรับต่อความต้องการ ซึ่งไม่ได้พิจารณาเฉพาะช่องว่างที่เกิดขึ้นจากความเห็นอกเห็นใจและสมานานเหมือนรูปแบบของการช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) แต่การคุ้มครองทางสังคมที่ปรากฏขึ้นในกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนเสรีนิยมใหม่ล้วนถือเป็นการลงทุนโดยพิจารณาตามผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ

ขณะเดียวกันบทบาทของภาครัฐต้องส่งเสริมให้เกิดความเป็นเสรีมากกว่าควบคุมและจำกัดบทบาทของภาคธุรกิจ จนเห็นได้ว่าตั้งแต่ทศวรรษ 1980 นโยบายการเงินมีความเป็นอิสระจากรัฐบาลมากขึ้น พร้อมกับช่วงชั้นในกลุ่มสาขาอาชีพนายธนาคารก็มีบทบาทมากขึ้นเช่นกัน ที่สำคัญแม้แต่ภาครัฐและภาคธุรกิจในกลุ่มนายธนาคารต้องเผชิญความท้าทายกับปรากฏการณ์ในอนาคต คือ แพลตฟอร์มออนไลน์ของการหมุนเวียนทุนและให้กู้ยืมเงินหรือเครดิตในรูปแบบของ Peer-to-peer lending ก่อให้เกิดผลกระทบต่อนายธนาคารที่มีบทบาทมาตลอดสามทศวรรษ เนื่องจากการกู้ยืมเงินทำได้โดยไม่ผ่านนายหน้า เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ยืมและกู้ยืมโดยมีแพลตฟอร์มเป็นสื่อกลางเท่านั้น รวมทั้งมีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าและมูลค่าของหนี้สินก็น้อยลงตาม ยิ่งกว่านี้ ธุรกิจการธนาคารต้องปรับตัวครั้งใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนระบบ การจ้างงานบุคลากร และอื่น ๆ กลายเป็นที่มาให้ลดขนาดขององค์กรและกิจการผ่านแพลตฟอร์มมากขึ้น จึงเป็นอีกสาเหตุทำให้ธุรกิจขนาดใหญ่ต้องมาแข่งขันกับแพลตฟอร์มรวมทั้งที่เป็นธุรกิจที่แสดงอาณาบริเวณตามมุมมองของกลไกทุนนิยมโลกมากขึ้น

ที่น่ากังวลประเด็นหนึ่งที่กล่าวถึงคือ วิกฤติที่อยู่อาศัย (Housing Crisis) และกลายเป็นการเข้าซื้อจากเจ้าของที่ดิน (Landlords) ในรูปแบบใหม่ของระบบทุนนิยมโลก โดยอาศัยแนวคิดที่อยู่เข้าถึงง่าย (Affordable Housing) เพื่อตอบสนองอุปสงค์ที่มากกว่าอุปทาน จนกลายเป็นโครงการการก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ใหม่ขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยบทบาทของเจ้าของที่ดินจะทำหน้าที่จัดการภาพรวมและให้บริการภายในที่อยู่อาศัยแห่งนี้ ตั้งแต่การเก็บค่าประกัน ทำความสะอาด ดูแลสวน ซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ชำรุด และอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นว่าการดำรงชีวิตไม่ว่ายุคสมัยหรือกาลเวลาใด ล้วนแล้วเป็นการจ่ายค่าเช่าให้แก่เจ้าของที่ดิน จากเดิมก่อนการเปลี่ยนผ่านมาสู่สังคมสมัยใหม่ชวนา ต้องจ่ายค่าเช่าให้แก่เจ้าของที่ดิน เพื่อคุ้มครองให้มีหลักประกันสิทธิของการดำรงชีวิต นอกจากนี้สนับสนุนการกู้ยืมในรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มเติมคือสถานะของบุคคลที่ประกอบด้วยหนี้สิน (Debt) แม้จะทำให้ผู้มีรายได้น้อย

เข้าถึงที่อยู่อาศัยได้มากขึ้น แต่แท้จริงแล้ว เป็นสิทธิพื้นฐานของการดำรงชีวิตที่พลเมืองทุกคนควรได้รับอย่างเท่าเทียม แทนที่จะถ่ายโอนให้ภาครัฐกิจแสวงหากำไรจากการเก็บค่าเช่า หรือถ้าภาครัฐลงทุนสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อสังคม เช่น ในไทยมีการเคหะแห่งชาติรับผิดชอบภารกิจนี้ เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงและครอบครองที่อยู่อาศัย ที่ายที่สุดก็ส่งผลให้ครัวเรือนตกอยู่ภายใต้หนี้สิน

เพราะฉะนั้น หนี้สินเป็นกลไกการขูดรีดแรงงานอย่างเป็นระบบทั้งปัจเจกบุคคลและครัวเรือน ไม่ว่าจะเป็นบัตรเครดิตและสินเชื่อบุคคล ล้วนแสดงให้เห็นสภาวะของ Precariat เพิ่มขึ้นพร้อมกับความไม่เท่าเทียมทางสังคมและรายได้ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐประสบปัญหาหนี้สิน คือ ค่าใช้จ่ายด้านสังคมสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการว่างงานและสิทธิประโยชน์อื่น แต่รายได้ทางภาษีที่ได้รับกลับลดลง สะท้อนถึงความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจเชิงโครงสร้างและเผชิญความเสี่ยงร่วมกันในทุกช่วงวงจรชีวิต ถัดมาแรงงานแพลตฟอร์มก็เผชิญหนี้สินเช่นกัน คือ การทำงานโดยอาศัยเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ที่ครองกรรมสิทธิ์ โดยแรงงานต้องใช้เครดิตเพื่อซื้อรถยนต์ออกมาให้เช่า เพื่อใช้แบ่งปันร่วมกับผู้อื่นโดยผ่านสื่อกลางของบริษัทแพลตฟอร์ม ซึ่งผลประโยชน์ที่ได้จะถูกจัดสรรทางตรงให้แก่ผู้ลงทุนแพลตฟอร์ม

แม้แต่นักเรียนก็เผชิญกับดักหนี้สินและความยากจนเช่นกัน เนื่องจากพ่อแม่คาดหวังให้บุตรมีโอกาสเข้ารับการศึกษาที่ดี เกิดสภาพการแข่งขัน เพราะหลังจากสำเร็จการศึกษาเมื่อสมัครงานต้องมีเครดิตรองรับให้กับบริษัทขนาดใหญ่ ทั้งที่บทบาทของภาครัฐควรสนับสนุนทางการศึกษาให้ต่อยอดถึงระดับอุดมศึกษาและรองรับเป็นสิทธิทางสังคม โดยเปรียบกับสินค้าสาธารณะและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ มีทั้งความรู้และความสร้างสรรค์เพื่อรองรับต่อการทำงานในอนาคต แต่ระบบการศึกษากลับให้นักเรียนรับผิดชอบตนเองและเผชิญความเสี่ยงที่จากการกู้ยืมเงินมีหนี้สินตั้งแต่ยังไม่เข้าสู่กำลังแรงงาน ขณะเดียวกันในสหราชอาณาจักรมีหอพักนักศึกษา (Student Accommodation) ที่ลงทุนโดยภาคเอกชนมากขึ้นและเป็นธุรกิจที่มีผลตอบแทนสูง โดยจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ห้องฟิตเนส ห้องเล่นเกม เพื่อจูงใจและตอบสนองรสนิยมในช่วงวัยเรียน จนขยายเป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่เติบโตมาพร้อมกับการศึกษา ผลที่ตามมาของสภาวะ Precariat ไม่เฉพาะแต่นักเรียนแต่เป็นภาพรวมในระดับครัวเรือน จึงเป็นข้อสังเกตตามมาถึงแนวทางการแปรรูปกิจการสาธารณะ (Privatization) เพราะในทางหนึ่งทำให้ประสิทธิภาพการจัดการดีขึ้น อีกทางกลับทำให้กำลังแรงงานเผชิญความเสี่ยงร่วมกัน โดยไม่ได้คำนึงถึงอรรถประโยชน์สาธารณะ

การว่าจ้างแรงงานและถ่วงหนักรายในโลกดิจิทัลแพลตฟอร์ม

การจ้างงานในอุตสาหกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากเทคโนโลยีใหม่ โลกาภิวัตน์ และความยืดหยุ่นของตลาดแรงงาน ส่งผลให้การทำงานแบบดั้งเดิมที่มีสถานที่ตั้ง มีกรอบเวลาการทำงาน มีค่าจ้างและสิทธิประโยชน์กลายเป็นไปสู่วิถีชีวิตที่ไม่ชัดเจน โดยเฉพาะอำนาจการเจรจาต่อรองระหว่างทุนและแรงงานก็ลดลง จึงมีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงและความเหลื่อมล้ำของประชากรจำนวนมากที่

Standing เรียกว่า Precariat บัดนี้เทคโนโลยีทำให้อาชีพดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต และมาตรการทางกฎหมายแรงงานก็ไม่ครอบคลุมต่อการทำงานดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Digital Tasking Platforms) ขณะที่ลักษณะการทำงานอาศัยสมาร์ตโฟนและระบบการจ่ายเงินเพื่อรองรับค่าบริการตามความต้องการเป็นรายครั้ง โดยทศวรรษ 2000 เป็นระยะแรกที่ใช้ตลาดการค้าออนไลน์ (Online Marketplaces) เพื่อเชื่อมโยงถึงกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ค้า เห็นได้จากกรณีของ Amazon เป็นต้น

ต่อมาจึงเป็นที่มาของแนวคิดเศรษฐกิจแบ่งปัน ในทางหนึ่งเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ผู้ซื้อ แต่อีกทางเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้ค้า ซึ่งออกแบบขึ้นมาโดยทุนนิยมแพลตฟอร์ม (Platform Capitalism) (Srnicek, 2017) แต่กลไกนี้ไม่จัดเป็นการเปลี่ยนผ่านของระบบทุนนิยมโลก เนื่องจากการสร้างสรรค์แพลตฟอร์มเหล่านี้ ไม่ได้เป็นนวัตกรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนรูปครั้งใหญ่ แม้ Uber เป็นบริษัทที่ขยายตลาดให้บริการแท็กซี่ เพื่อรองรับให้การทำงานขับซีรียยนต์มีความยืดหยุ่นและได้ราคาที่ดี ขณะที่ผู้ขับซีรียด์แท็กซี่แบบดั้งเดิมขาดสิ่งนี้ไป เพราะถือเป็นอาชีพหลักและไม่มีการจัดสรรช่องทางอาชีพและรายได้มากกว่าหนึ่ง แต่ผลกระทบที่ตามมาจากแพลตฟอร์ม ส่งผลให้เกิดการแข่งขันกับอุตสาหกรรมดั้งเดิมที่ทำงานในด้านนี้ โดยเฉพาะแพลตฟอร์มนอกเหนือจากบริการพาหนะแบ่งปัน (Ridesharing) และยังมี การขยายตัวอย่างรวดเร็วของ การเรียกรถ (Ride-Hailing) เพื่อให้บริการส่งอาหาร นอกจากนี้ยังมี แพลตฟอร์มที่ว่าจ้างแรงงานให้บริการทำความสะอาดบ้าน (Housecleaning)

Standing สะท้อนให้เห็นการทำงานและเทคโนโลยีแพลตฟอร์มทำให้เกิดนายหน้าแรงงานใหม่ (New Labour Brokers) คือ งานทำที่ได้ทุกแห่งหน (Crowdwork) จัดเตรียมแรงงานให้รองรับต่อความต้องการและเพื่อแลกเปลี่ยนงานกับผู้ว่าจ้าง แต่งานวิจัยอื่นหลายฉบับกลับไม่เรียกงานบริการตามความต้องการของการแบ่งปันยานพาหนะและทำความสะอาดบ้าน เนื่องจากเป็นงานที่ทำบนพื้นที่เชิงกายภาพ (Physical-Based Platform) จึงเรียกแทนงานรับทำเป็นครั้ง (Gig Work) (Huws & et al., 2019) เห็นได้ว่าตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 แพลตฟอร์มเริ่มขยายตัวมากขึ้น แม้ Uber ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2009 ก็ตาม ก็เป็นเช่นนั้นจริงตามที่ Standing กล่าวไว้ เพราะก่อนหน้านี้สองทศวรรษไม่ปรากฏคำว่าแพลตฟอร์ม แต่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในเวลานั้น ตั้งอยู่บนเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ที่เน้นเทคโนโลยีมากกว่าความสัมพันธ์ของตัวแสดงและพื้นที่ (Tapscott, 2015)

ตามมาที่สถานะของแรงงาน Standing ให้คำจำกัดความงานแพลตฟอร์มเป็นสถานะของ Precariat เนื่องจากมีข้อถกเถียงระหว่างการเป็นผู้ประกอบการหรือผู้รับจ้างอิสระ เป็นลูกจ้างหรือผู้ว่าจ้างตนเอง แต่ภาพรวมก็ถูกจัดประเภทให้เป็นผู้ทำงานอิสระ (Freelancers) จึงเป็นรูปแบบการทำงานใหม่ที่ไม่แตกต่างจากโรงงานรกรที่มีสภาพการทำงานที่เลวร้าย แม้ว่าใช้ต้นทุนการทำงานต่ำ แต่จ่ายยอมให้เกิดการขูดรีดตนเอง นอกจากนี้เห็นได้ว่ามาตรการการคุ้มครองแรงงานในระดับประเทศและระหว่างประเทศ กลับไม่รองรับต่อสถานการณ์เช่นนี้ เพราะแม้แต่ที่ผู้เขียนเห็นจากมาตรฐานแรงงาน

สากลของ ILO ในอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านความรุนแรงและการล่วงละเมิดในโลกแห่งการทำงาน (ฉบับที่ 190) ปี ค.ศ. 2019 ยังเน้นที่กลุ่มคนเปราะบางตามสถานะทางกายภาพและสังคมบนหลักการสิทธิมนุษยชน เช่น เพศ เชื้อชาติ สีผิว ชาติพันธุ์ รากเหง้าทางสังคม และศาสนา แต่ยังไม่พิจารณาไปถึงความเหลื่อมล้ำและการกดขี่ขูดรีดเชิงโครงสร้างของระบบทุนเสรีนิยมใหม่ ในขณะที่อนาคตของงานนั้น พลเมืองทุกคนต้องเผชิญความเสี่ยงร่วมกันบนเส้นด้ายที่เปราะบางของเสรีนิยมใหม่

ด้วยเหตุนี้ แร่งงานแพลตฟอร์มในการทำงานรับทำเป็นครั้ง จึงเป็นกลุ่มแรกที่ขาดความมั่นคงทางรายได้ การทำงาน และอาชีพ ถัดมากลุ่มที่สองคือ แร่งงานคลาวด์ (Cloud Labour) ทำงานออนไลน์โดยทำได้ทุกแห่งหน คล้ายกับ Crowdwork ที่กล่าวถึงในก่อนหน้านี้ โดยแรงงานกลุ่มนี้อาศัยทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะตามการแบ่งแรงงานกันทำของ Taylorism โดยมีแพลตฟอร์มรองรับ เช่น Upwork, Freelancer.com และ PeoplePerHour ทั้งนี้ผู้ว่าจ้างจะแตกต่างกับการใช้บริการว่าจ้างรับทำเป็นครั้ง เนื่องจากอาชีวนานที่มีคุณภาพสูงและมีค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ส่งผลให้ไม่มีการกดขี่และขูดรีดที่รุนแรงต่อแรงงานเช่นเดียวกับงานขับบริการส่งอาหารและทำความสะอาด ดังนั้น แร่งงานคลาวด์จึงมีศักยภาพเพียงพอในการทำงานอาชีพอิสระเพื่อรองรับต่อค่าจ้างที่ดี (Decent Wages) กลุ่มท้ายสุดคือ พนักงานออนคอล (On-Call Employees) มีสัญญาจ้างแรงงานแบบศูนย์ชั่วโมง (Zero-Hours) ขึ้นอยู่กับความต้องการของนายจ้างมอบหมายงานให้เมื่อใด ขณะที่ลูกจ้างต้องพร้อมทำงานอยู่เสมอ ถือเป็นอีกรูปแบบของงานที่มีความยืดหยุ่น แต่ไม่สามารถวางแผนชีวิตและความมั่นคงการทำงานได้

นอกจากนี้ที่ Standing ให้ข้อสังเกตต่อแพลตฟอร์มเป็นการรื้อทำลายทางอาชีพหรือไม่ เนื่องจากความหมายของอาชีพครอบคลุมถึงชีวิตการทำงาน การมีมาตรฐานการคุ้มครอง มีหลักปฏิบัติที่ดีหรือจริยธรรม การฝึกอบรม และการคุ้มครองทางสังคม แต่ความยืดหยุ่นของตลาดแรงงานทำให้ความหมายของอาชีพเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยคำว่าอาชีพไม่ปรากฏในงานตามความต้องการ และแพลตฟอร์มทำให้การทำงานเป็นการว่าจ้างเท่านั้น เหมือนตามแนวคิดของเศรษฐกิจแบ่งปันถูกพัฒนาขึ้นให้เป็นการจัดสรรสินทรัพย์ที่มีอยู่มาสร้างมูลค่าเพิ่มมากกว่าเปลี่ยนมาทำงานประจำหรือลงทุนสินทรัพย์เพื่อมาทำงานหลัก โดยผลที่ตามมาคือแรงงานตกอยู่ภายใต้ก้นดักของหนี้สินในระบบทุนนิยมโลก ที่สำคัญผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่างานที่ยืดหยุ่นเป็นผลดีต่อแรงงานจริงหรือไม่ เนื่องจากไม่มีแม้แต่การคุ้มครองชั่วโมงการทำงาน หมายความว่า การเป็นผู้รับจ้างอิสระมีความเสี่ยงต่อการทำงานเกินวันละ 8 ชั่วโมง แต่ผลตอบแทนที่ได้รับไม่คุ้มค่าในระยะยาว ขณะเดียวกันแรงงานต้องปรับตัวตามเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และมีความรวดเร็วกว่าการทำงานในองค์กร ยิ่งกว่านั้นเป็นงานที่ไม่มีเส้นทางอาชีพและความก้าวหน้า รวมทั้งไม่มีโอกาสพัฒนาทักษะให้รองรับต่องานประเภทอื่น ๆ หรือลักษณะเดียวกันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ทั้งนี้ Standing ชี้ให้เห็นเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดการจัดแบ่งงานและโครงสร้างทางอาชีพกันใหม่ เพราะงานดั้งเดิมสูญหายไป แต่จริงแล้วยังทำลายระบบการกระจายรายได้แบบดั้งเดิม และตามมาที่เกิดการผูกขาดระบบค่าเช่าใหม่ของกำไรที่เติบโตมากขึ้น โดยเฉพาะบทบาทของนายหน้าแรงงานทำหน้าที่จัดเตรียมและให้บริการแพลตฟอร์ม ขณะที่รายได้ไม่ใช่ค่าจ้างและแรงงานก็ได้รับกลับลดลง ฉะนั้นเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนผ่านมาถูกระลอกของอุตสาหกรรม จนก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียม แต่ไม่ใช่วางงานเหมือนที่เกิดขึ้นเป็นวาทกรรมและผลิตซ้ำอยู่เนื่อง ๆ โดยใช้เงื่อนไขของทักษะมาสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐเสรีนิยมใหม่ แต่แนวทางหลังจากนี้คือการรับมือต่อระบบทุนนิยมโลก โดยกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ (Minimum Wage) เพราะถือเป็นเครื่องมือป้องกันตลาดเสรีและเป็นเงื่อนไขสำหรับการต่อรองเพิ่มค่าจ้าง แต่มีปัญหาคือผู้ว่าจ้างอิสระไม่ครอบคลุมหลักการนี้ แม้แต่สวัสดิการทำงาน (Workfare) ก็เหมาะสมเฉพาะกรณีว่างงาน กำลังหางาน หรือช่วงที่รัฐเสรีนิยมใหม่เผชิญภาวะสั่นคลอนตามระบบเศรษฐกิจ โดยเป็นการทำงานเพื่อแลกสวัสดิการ ในกรณีของงานที่ทำการจ่ายสิทธิประโยชน์ แต่ไม่รับรองเงินที่ได้รับตามค่าจ้างขั้นต่ำ บ่อยครั้งจ่ายต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ จึงเป็นกลไกรัฐเสรีนิยมใหม่ที่นำเสนอมาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 แต่ไม่สอดคล้องกับบริบทของนโยบายเสรีนิยมใหม่ที่ส่งเสริมการแปรรูปกิจการ ผ่อนปรนมาตรการ ลดสวัสดิการและค่าใช้จ่ายภาครัฐ เพราะแท้จริงแล้วภารกิจของภาครัฐเลือกถ่ายโอนให้ภาคเอกชนดำเนินการ เพื่อเน้นรายได้และผลกำไร จึงสนับสนุนเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานบางรายการเท่านั้น

สรุป

Guy Standing เป็นหนึ่งในนักวิชาการทางเศรษฐศาสตร์แรงงานและนโยบายสังคม ที่เริ่มต้นจากการศึกษาตามกระบวนทัศน์ของการพัฒนาระหว่างประเทศ เพราะแรกเริ่มชีวิตทางวิชาการของเขาในทศวรรษ 1970 ศึกษาถึงแผนงานปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน ต่อมาทศวรรษ 1990 ก็พบว่าเขาอธิบายถึงผล กระทบของตลาดแรงงานในกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะประเด็นของตลาดแรงงานที่ยืดหยุ่น การคุ้มครองทางสังคม และสวัสดิการทำงาน ขณะที่ทศวรรษ 2010 ปรากฏว่ามีข้อเสนอที่กล่าวมาตลอดทศวรรษนี้ในเรื่องของแรงงานเสี่ยง (Precariat) สะท้อนถึงสถานะเศรษฐกิจและสังคมที่ทุกคนต้องเผชิญกับความไม่มั่นคง คาดการณ์อะไรไม่ได้ และตกอยู่ภายใต้ภัยอันตรายจากรัฐเสรีนิยมใหม่ โดยหนึ่งในผลกระทบของตลาดแรงงาน เช่นรูปแบบการจ้างงานยืดหยุ่นและเป็นงานที่ไม่มีมาตรฐาน

โดยที่กล่าวข้างต้นนี้ มีเหตุปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ทั้งการกระจายทรัพย์สิน โดยบางกรณีรัฐยังสนับสนุนให้ทุนผูกขาดสินค้าสาธารณะและสร้างมูลค่าโดยไม่กระจายให้แก่ส่วนรวม มีกลไกต่าง ๆ ทั้งการกีดกันเครดิตและหนี้สินทำให้ไม่สามารถเก็บออมและสร้างความมั่งคั่งได้ ส่งผลให้ทุกคนตกอยู่ในสถานะของความเสี่ยง ขณะเดียวกันยังสนับสนุนมาตรการทางภาษีเพื่อลดหย่อนให้แก่ภาคธุรกิจ

กล่าวไปตรงตรงมาคือทุนเสรีนิยมใหม่เอื้อให้เกิดการผูกขาดโดยกลุ่มทุนขนาดใหญ่ ที่สำคัญยังเกิดงานรูปแบบใหม่ในแพลตฟอร์มและเป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตเหมือนกับที่ดิน โดยอาศัยการเก็บค่าเช่าและมีตัวแสดงทำหน้าที่เป็นนายหน้าแรงงาน เพื่อขูดรีดและทำให้แรงงานไม่ใช้ลูกจ้าง ส่งผลให้ไม่ได้รับการคุ้มครองทางกฎหมาย ขาดการเข้าถึงระบบการคุ้มครองทางสังคม และมีความเสี่ยงมิติอื่นตามมา ไม่ว่าจะเป็นอุบัติเหตุการทำงาน การไม่สามารถวางแผนทางการเงิน และอื่น ๆ

ฉะนั้นผู้เขียนตั้งข้อสังเกตต่อไปว่า แม้ทุกคนจะพยายามส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสร้างงานที่มีคุณค่า เสริมโอกาสการทำงาน และลดความยากจน หรือแนวทางอื่นใดก็ตาม แต่กลับไม่ตั้งคำถามไปถึงการผูกขาด Commons จะจัดสรรทรัพยากรให้แก่ผู้ว่างงานอย่างไร และกระจายส่วนต่างให้เฉพาะคนจนและกลุ่มคนเปราะบาง ถือเป็นแนวทางที่ลดความเหลื่อมล้ำของระบบทุนเสรีนิยมใหม่ได้อย่างไร มีหน้าซ้ำการผูกขาดเช่นนี้มีบริบททางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นว่ามีกลไกสนับสนุนผ่านโครงสร้างชนชั้นและอำนาจที่มีต่อการครอบครองปัจจัยการผลิต จึงเป็นเหตุผลที่ผู้เขียนกล่าวถึงอยู่บ่อยครั้งว่า ‘เกิดมาเป็นชนชั้นกลางในเมือง ไม่มียศถาบรรดาศักดิ์ ไม่มีสมบัติมรดกจากบุพการี มีแต่สินทรัพย์ที่เกิดขึ้นจากหนี้สิน แมื่อก่อนหน้านั้นเรียนเก่งได้รับเหรียญทอง และปัจจุบันขยันทำงานทั้งงานประจำและพิเศษ แต่ก็ไม่มีความเป็นไปได้ที่จะยกระดับทางเศรษฐกิจให้ก้าวพ้นจากความยากจนเชิงโครงสร้าง จนขยับกลายเป็นเศษเสี้ยวอภิลิขิตชน 0.0001% ได้’

เอกสารอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

- Emmerij, L. (1988). The International Labour Organization as a development agency. In J. Harrod & N. Schrijver (Eds.), *The UN under attack* (pp. 111-122). Gower Publishing Company.
- Hauf, F. (2015). The paradoxes of decent work in context: a cultural political economy perspective. *Global Labour Journal*, 6(2), 138-155.
- Huws, U., Spencer, N., Coates, M., & Holts, K. (2019). *The Platformisation of Work in Europe: Results from research in 13 European Countries*. Retrieved from <https://www.feps-europe.eu/attachments/publications/the%20platformisation%20of%20work%20in%20europe%20-%20final%20corrected.pdf>
- Savage, M. (2015). *Social Class in the 21st Century*. London: Penguin UK.

- Selwyn, B. (2016). The Grapes of Wrath: social upgrading and class struggle in global value chains. In K. van der Pijl (Ed.), *Handbook of the international Political economy of production* (pp. 98-114). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Schmidt, F. A. (2017). *Digital Labour Markets in the Platform Economy: Mapping the political challenges of crowd work and gig work*. Friedrich Ebert Stiftung. Retrieved from <https://library.fes.de/pdf-files/wiso/13164.pdf>
- Srnicek, N. (2017). *Platform Capitalism*. Cambridge: Polity.
- Standing, G. (1997). Globalization, labour flexibility and insecurity: the era of market regulation. *European Journal of Industrial Relations*, 3(1), 7-37.
- Standing, G. (2007). Social Protection. *Development in Practice*, 17(4-5), 511-522.
- Standing, G. (2008). The ILO: An Agency for Globalization?. *Development and Change*, 39(3), 355-384.
- Standing, G. (2010). *Work after Globalization: Building Occupational Citizenship*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Standing, G. (2011a). Workfare and the precariat. *Soundings*, 47(47), 35-43.
- Standing, G. (2011b). End of a Faustian pact: Workfare and riots. *Poverty*, (140), 11-14.
- Standing, G. (2012). The Precariat: from Denizens to Citizens?. *Polity*, 44(4), 588-608.
- Standing, G. (2014). The Precariat. *Contexts*, 13(4), 10-12.
- Standing, G. (2016). *The Corruption of Capitalism: Why Rentiers Thrive and Work Does Not Pay*. London: Biteback Publishing.
- Standing, G. (2017). *Basic Income: And How We Can Make It Happen*. Milton Keynes: Pelican Books.
- Standing, G. (2018). Taskers in the Precariat: Confronting an Emerging Dystopia. E. Paus (ed.), *Confronting Dystopia: The New Technological Revolution and the Future of Work* (pp. 115-133). New York: Cornell University Press.
- Standing, G. (2019a). *Plunder of the Commons: A Manifesto for Sharing Public Wealth*. Milton Keynes: Pelican Books.

- Standing, G. (2019b). Basic Income as Common Dividends: Piloting a Transformative Policy – A Report for the Shadow Chancellor of the Exchequer. *Progressive Economy Forum*. Retrieved from https://www.progressiveeconomyforum.com/wp-content/uploads/2019/05/PEF_Piloting_Basic_Income_Guy_Standing.pdf
- Tapscott, D. (2015). *The Digital Economy: Rethinking Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence*. 20th Anniversary Edition. New York: McGraw-Hill.
- Vosko, L. F. (2002). Decent Work' The Shifting Role of the ILO and the Struggle for Global Social Justice. *Global Social Policy*, 2(1), 19-46.